

STARFSSKRÁ FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVA

SKÓLA- OG FRÍSTUNDASVIÐ REYKJAVÍKURBORGAR

FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVAR

SFS starfrækir sex frístundamiðstöðvar í Reykjavík

FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVAR Í REYKJAVÍK

1. **ÁRSEL** Árbæ • Grafarholti
2. **FROSTASKJÓL** Vesturbæ
3. **GUFUNESBÆR** Grafarvogi
4. **KRINGLUMÝRI** Háaleiti • Laugardal
5. **MIÐBERG** Breiðholti
6. **KAMPUR** Miðborg • Hlíðum

STARFSSKRÁ FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVA SFS

Starfsskrá frístundamiðstöðva skóla- og frístundasviðs (SFS) kemur nú út í fyrsta skipti. Hún byggir á *Starfsskrá skrifstofu tómstundamála* - ÍTR sem kom út árið 2006[1] og áætlað var að uppfæra í lok árs 2009 en sú vinna hefur dregist á langinn m.a. vegna skipulagsbreytinga á frístundastarfi Reykjavíkurborgar.

Þann12. september 2011 sameinaði Reykjavíkurborg leikskólasvið, menntasvið og frístundahluta íþrótta- og tómstundasviðs í skóla- og frístundasvið (SFS). Hlutverk SFS er að veita börnum og ungmennum bestu mögulegu tækifæri til leiks, menntunar og frístundastarfs í samvinnu við fjölskyldur og nærsamfélagið. Leiðarljós sviðsins er að börnum og ungmennum í borginni líði vel, þeim fari stöðugt fram og öðlist uppeldi og menntun fyrir líf og starf.

Markmiðið með útgáfu starfsskrár frístundamiðstöðva er að til sé yfirlit yfir starfsemi miðstöðvanna á einum stað á aðgengilegu formi. Í starfsskrá eru leiðarljós með starfseminni sett fram, fjallað er um þríþætt gildi og lykilfærniþætti frítímastarfs auk þess sem helstu starfsþáttum eru gerð skil. Starfsskráin er kjölfesta þess starfs sem fram fer á vegum frístundamiðstöðva og skipar þar með veigamikinn sess ásamt starfsáætlun ár hvert við framkvæmd og skipulag frístundastarfs fyrir börn og unglinga í Reykjavík. Starfsskráin veitir einnig leikmönnum innsýn í það fjölbreytta starf sem frístundamiðstöðvar standa fyrir.

Starfsskrá frístundamiðstöðva er unnin af vinnuhópi sem skipaður var til verksins í febrúar 2013. Vinnuhópinn skipuðu Elín Þóra Böðvarsdóttir, Eygló Rúnarsdóttir, Hulda Valdís Valdimarsdóttir, Jóhannes Guðlaugsson og Sigrún Sveinbjörnsdóttir. Hópurinn fékk auk þess til liðs við sig framkvæmdastjóra frístundamiðstöðva, deildastjóra, forstöðumenn og frístundaráðgjafa. Stuðst var við *Starfsskrá skrifstofu tómstundamála* frá árinu 2006 og *Aðalnámsskrá grunnskóla* frá 2011 auk þess sem horft var til breytinga í starfsumhverfinu og þróunar sem orðið hefur á fagumhverfi frítímastarfs.

Vinnuhópurinn leggur til að starfsskráin verði endurskoðuð á fimm ára fresti, næst árið 2020. Starfsemi frístundamiðstöðva tekur breytingum í takt við samfélagið og það er mikilvægt að starfsskrá gefi sem réttasta mynd af grunnþáttum í starfseminni á hverjum tíma sem og nýjustu straumum og stefnu í tómstunda- og félagsmálafræðum.

DIABLO
BENIDORM
EDEN
E COLLECTION

INNIHALD

Leiðarljós í frístundastarfi SFS 6-7
Hlutverk fagskrifstofu 8
Gildi frístundastarfs 9-11
Lykilfærni í frístundastarfi 12-13
Frístundamiðstöðvar 14-18
Frístundaheimili fyrir 6-9 ára 19-21
Félagsmiðstöðvar og frístundaklúbbar fyrir 10-16 ára 22-25
Kynningarstarf og samvinna 26-27
Tilvísanir og efni sem stuðst var við 27

Útgefandi: Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2015
Ábyrgðaraðili: Soffía Pálsdóttir

LEIÐARLJÓS Í FRÍSTUNDA-STARFI SFS

Börnum og unglingum standi til boða frístundastarf* sem hefur uppeldis- og menntunargildi og tekur mið af aldri þeirra og þroska. Áhersla er lögð á **virka þátttöku, reynslunám, lýðræði og mannréttindi.** Sérstaklega er hugað að því að virkja einstaklinga sem þurfa sérstaka hvatningu og stuðning vegna fötlunar eða félagslegrar stöðu. Starf á vegum frístundamiðstöðva er í eðli sínu **forvarnarstarf** þar sem unnið er með viðhorf og atferli barna og unglinga í átt til heilbrigðs lífs-stíls og virkni í samfélaginu.

*Í starfsskránni er litið á hugtakið frístundastarf sem sambærilegt hugtakinu tómstundastarf. Einnig er stundum notað hugtakið æskulýðsstarf um sambærilegt starf, sbr. Æskulýðslög (Nr. 70/2007) þar sem segir að með æskulýðsstarfi sé átt við skipulagða félags- og tómstundastarfsemi þar sem börn og ungmenni starfa saman í frístundum sínum að hugsjónum, markmiðum og áhugamálum sem þau sjálf meta að verðleikum.

VIRK ÞÁTTTAKA

Leitast er við að fá börn og unglinga til að taka virkan þátt í starfi frístundaheimila, frístundaklúbba og félagsmiðstöðva til að þau læri að eiga uppbyggilegan frítíma og vera hluti af samfélagi.

REYNSLUNÁM

Reynslunám er ferli þar sem einstaklingurinn byggir upp þekkingu, öðlast færni og breytir gildismati sínu vegna beinnar reynslu af þátttöku í verkefnum[2]. Leitast er við að nýta aðferðarfræði reynslunáms á sem fjölbreyttastan hátt í frístundastarfinu.

LÝÐRÆÐI

Lýðræði er grunnþáttur starfsins þar sem hlúð er að samræðufærni. Börn og unglingar fá þjálfun í að viðra skoðanir sínar, hlusta á aðra og setja sig í spor annarra. Slík vinnubrögð styrkja sjálfsmynd barna og unglinga, efla gagnrýna hugsun og auka víðsýni. Með hugmyndafræði og aðferðum lýðræðis eru börn og unglingar þjálfuð í að hafa áhrif á líf sitt og starf. Leitast er við að efla virkni, sjálfstæði og ábyrgð þeirra sem einstaklinga og hvetja þau til að hafa mótandi áhrif á nærumhverfi sitt og samfélag.

MANNRÉTTINDI

Öll börn hafa rétt til þátttöku og til að koma skoðunum sínum á framfæri. Þess er gætt að þeim sé ekki mismunað á grundvelli kyns, fötlunar, trúarbragða eða annarra þátta og að starfið sé í samræmi við Mannréttindastefnu Reykjavíkurborgar. Starfið tekur mið af barnaverndarlögum[3] og Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og leitast er við að efla með börnunum vitund um réttindi og skyldur.

FORVARNARSTARF

Í frístundastarfi er mikilvægt að efla og styrkja heilsu og velferð, hlúa að verndandi þáttum og lágmarka áhrif áhættuþátta í umhverfi barna og unglinga. Sjá nánar í Forvarnarstefnu Reykjavíkurborgar og í kafla IX í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga[4].

HLUTVERK FAGSKRIFSTOFU SFS

Fagskrifstofa SFS leiðir stefnumótun og hefur yfirumsjón með frístundastarfi á vegum Reykjavíkurborgar fyrir börn og unglinga. Hlutverk skrifstofunnar er að efla og þróa fagumhverfi frístundastarfs með áherslu á börn og unglinga. Þátttaka í ýmsum þverfaglegum samstarfsverkefnum er liður í því. Skrifstofan er ráðgefandi fyrir skóla- og frístundaráð.

Frístundamiðstöðvar heyra undir fagskrifstofu sem jafnframt er ráðgefandi fyrir þær og aðra sem veita sambærilega frístundaþjónustu á vegum Reykjavíkurborgar. Skrifstofan hefur umsjón með innleiðingu og framkvæmd á innra og ytra mati á starfsemi frístundamiðstöðva.

Undir fagskrifstofu heyra jafnframt leikskólar, grunnskólar og skólahljómsveitir sem auðveldar samstarf á sviði skóla- og frístundastarfs. Á skrifstofu SFS eru einnig mannauðsþjónusta, fjármálaþjónusta, tölfræði- og rannsóknarþjónusta og skrifstofa sviðsstjóra sem eru frístundamiðstöðvunum til stuðnings.

GILDI FRÍSTUNDASTARFS

Frítíminn er í nútímaþjóðfélagi góður vettvangur fyrir uppeldisstarf þar sem áhersla er lögð á aukinn þroska og færni með fjölbreyttum viðfangsefnum og reynslunámi. Í frístundastarfi er lögð áhersla á að vinna með sjálfsmynd, umhyggju, félagsfærni og virkni og þátttöku.

Barnasáttmáli Sameinuðu þjóðanna var lögfestur á Íslandi 20. febrúar 2013[5]. Í honum er meðal annars kveðið á um rétt barna til tómstunda og skapandi starfs.

Í starfi frístundamiðstöðvanna er unnið mikilvægt forvarnarstarf og börnum og unglingum skapaður jákvæður valkostur í frítímanum með fagfólki, öruggu umhverfi og innihaldsríku starfi. Þar gefst jafnframt gott tækifæri til tómstundamenntunar þar sem frístundaráðgjafar fræða börn og unglinga um ávinning tómstundaiðkunar og hvernig hún getur haft áhrif á lífsgæði þeirra og lífsfyllingu[6].

31. gr. 1. Barnasáttmálans:

1. Aðildarríki viðurkenna rétt barns til hvíldar og tóm- stunda, til að stunda leiki og skemmtanir sem hæfa aldri þess, og til frjálsrar þátttöku í menningarlífi og listum.

2. Aðildarríki skulu virða og efla rétt barns til að taka fullan þátt í menningar- og listalífi, og skulu stuðla að því að viðeigandi og jöfn tækifæri séu veitt til að stunda menningarlíf, listir og tómstundaiðju.

SKIPULAGT FRÍSTUNDASTARF HEFUR ÞRÍÞÆTT UPPELDISGILDI

FORVARNARGILDI – Þátttaka í skipulögðu frístundastarfi í umsjá fagfólks í öruggu umhverfi hefur mikið forvarnargildi. Rannsóknir sýna að verulega hefur dregið úr reykingum og áfengis- og fíkniefnaneyslu hjá unglingum á grunnskólaaldri á undanförnum árum. Talið er að þátttaka í skipulögðu frístundastarfi hafi þar haft jákvæð áhrif, auk þess sem hún hefur jákvæð áhrif á námsárangur[7-8]. Með því að bjóða börnum og ungu fólki upp á jákvæð viðfangsefni í frítímanum með sterkum fyrirmyndum aukast líkur á því að þau kjósi heilbrigðan lífstíl og forðist áhættuhegðun.

MENNTUNARGILDI – Í frítímanum fást börn og ungmenni við fjölbreytt og skapandi verkefni þar sem lögð er áhersla á virkni, frumkvæði og sköpun. Þátttaka í slíkum verkefnum færir unga fólkinu reynslu og þekkingu sem það býr að og getur yfirfært á samfélagið. Hér er ekki um formlegt nám að ræða heldur er lögð áhersla á reynslunám og óformlegt nám. Með óformlegu námi (non-formal education) er átt við nám sem ekki á sér stað á vegum skilgreindra menntastofnana og endar með prófi. Í óformlegu námi er þó unnið að fyrirfram settum markmiðum og leiðbeinendur veita þann stuðning sem þarf til að þau náist innan ákveðins tímaramma. Í frístundastarfi á sér einnig stað svokallað tilviljanakennt nám (in-formal education) en það er nám í gegnum viðfangsefni í daglegu lífi í tengslum við vinnu, fjölskyldu eða frítíma. Ekki er um að ræða skipulagða fræðslu hvað varðar markmið, námstíma eða stuðning og er yfirleitt ómeðvitað[9].

AFÞREYINGARGILDI – Að skemmta sér, hlæja og verja tíma í góðum hópi án sýnilegs markmiðs er mikilvægur hluti af lífinu og nauðsynlegt að skapa börnum, unglingum og ungu fólki tíma og aðstöðu til afþreyingar undir þessum formerkjum. Börn og unglingar hafa þörf fyrir að tilheyra hópi, eiga í samskiptum og njóta samveru með jafningjum. Þar að auki sýna rannsóknir fram á mikilvægi þess að börn og unglingar geti litið til annarra fullorðinna, auk foreldra sinna, sem fyrirmynda og myndað við þá tengsl.

FORVARNAR-, MENNTUNAR- OG AFÞREYINGARGILDI FRÍTÍMANS skarast oft í starfsemi á vegum frístundamiðstöðva. Sköpun, félagsleg virkni og frjáls leikur hefur afþreyingargildi en hefur að sama skapi bæði forvarnar- og menntunargildi. Þegar börn í frístundaheimili horfa á skemmtilega kvikmynd skapast vettvangur fyrir umræður um efni myndarinnar þar sem færi gefst á að ræða gildi og viðmið samfélagsins og skoðanir hvers og eins. Það má jafnframt nýta myndina til að þjálfa framsögn, segja frá myndinni eða afmörkuðum þáttum hennar. Í félagsmiðstöðva- og frístundaklúbbastarfi er ball í sjálfu sér afþreying en um leið eru unglingar að þjálfa samskiptafærni sína, læra „vinsælustu sporin“ af jafningjahópnum og eru í öruggu umhverfi án vímugjafa undir umsjón fagfólks. Þegar skipulagning og framkvæmd dansleiksins er svo einnig í höndunum unglinganna sjálfra öðlast þeir reynslu af verkefnisstjórnun og þjálfast í því að axla ábyrgð, koma fram og sjá hugmyndir sínar verða að veruleika.

Mestu máli skiptir hvaða hugmyndafræði og markmið liggja að baki starfinu og hvernig staðið er að framkvæmd viðfangsefna frekar en að horfa eingöngu á viðfangsefnið sjálft.

LYKILFÆRNI Í FRÍSTUNDASTARFI

Í frístundastarfi gefast ótal tækifæri til að vinna með þætti sem efla og styrkja einstaklinginn sem félagsveru og virkan þjóðfélagsþegn. Í starfi frístundamiðstöðvanna er lögð megináhersla á að vinna með sjálfsmynd, umhyggju, félagsfærni og virkni og þátttöku. Í nútímaþjóðfélagi vega þessir þættir sífellt þyngra og einstaklingar sem hafa góð tök á þessum þáttum standa vel að vígi á fullorðinsárum. Frítíminn skipar stóran sess í lífi barna og unglinga og í gegnum viðfangsefni í frítímanum gefst börnum og unglingum tækifæri til að spegla skoðanir sínar og viðhorf í jafningjahópi á sínum forsendum enda þátttaka valfrjáls. Það starf sem unnið er á vettvangi frítímans og inni í skólakerfinu styður hvort annað í átt til aukinnar færni. Með virkri þátttöku í frítímanum skapast annars konar tækifæri fyrir börn og unglinga til þjálfunar og í öðru samhengi og umhverfi. Í frístundastarfi gefst tækifæri til að styðja við grunnþætti menntunar sem eru samkvæmt Aðalnámsskrá[10] grunnskóla læsi, sjálfbærni, heilbrigði og velferð, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og sköpun. Grunnþáttum menntunar er ætlað að styðja við öflugan þroska einstaklinga, stuðla að auknu jafnrétti og lýðræði og að vinna að því að samfélagið fái vel menntað og heilbrigt fólk til virkrar þátttöku í samfélaginu. Viðfangsefni í frítímanum henta sumum jafnvel betur en vettvangur grunnskólanna til aukins þroska og færni og frítímastarfið gefur því færi á auknum möguleikum til lífsfyllingar. Í frístundastarfi er leitað leiða til að meta framlag og færni einstaklinga með formlegum eða óformlegum hætti eftir því sem við á hverju sinni. Neðangreint er meðal annars unnið út frá áhersluþáttum grunnskólalaga[11].

SJÁLFSMYND

Mikilvægt er að einstaklingar hafi heilbrigða sjálfsmynd og trú á eigin getu. Í frístundastarfi er mikilvægt að styðja við jákvæða þróun sjálfsmyndar meðal barna og unglinga og stuðla að því að einstaklingar öðlist færni í að:

- Þekkja eigin tilfinningar, sínar sterku og veiku hliðar og hafa trú á eigin getu.
- Takast á við fjölbreytileg viðfangsefni daglegs lífs.
- Bera ábyrgð á eigin lífi, m.a. með því að taka ákvörðun um að lifa heilbrigðu lífi.
- Móta eigin ímynd og lífsskoðanir á sjálfstæðan og ábyrgan hátt.

UMHYGGJA

Umhyggja felur annars vegar í sér skyldur, tengsl og samkennd og hins vegar vilja, hvöt og áhuga til að skilja aðra og veita þeim umhyggju. Gagnkvæm virðing og umhyggja eru mikilvægur grunnur í mótun samfélaga, farsælla samskipta og réttlætiskenndar. Meginmarkmið með því að rækta umhyggju barna og unglinga í frístundastarfi eru að þau:

- Beri umhyggju fyrir sjálfum sér, öðrum og umhverfinu.
- Taki siðferðilega afstöðu til álitamála og tileinki sér muninn á réttu og röngu.
- Sýni umburðarlyndi og beri virðingu fyrir öðrum.
- Læri að veita og njóta umhyggju.
- Læri að meta og rækta vináttu.

FÉLAGSFÆRNI

Félagsfærni miðar að því að geta átt jákvæð og árangursrík samskipti við aðra. Heilbrigð sjálfsmynd er grundvöllur félagsfærni. Einstaklingar með góða félagsfærni eru líklegri til að eiga frumkvæði að samskiptum, viðhalda þeim og aðlaga sig breyttum aðstæðum. Þroskuð félagsfærni er grunnur að lífshamingju og lífsfyllingu hvers einstaklings. Meginmarkmið með þjálfun félagsfærni í frítímanum eru að:

- Geta sett sig í spor annarra.
- Geta lifað í samfélagi við aðra í sátt og samlyndi.
- Bera virðingu fyrir skoðunum og lífsgildum annarra til að geta átt auðug og gefandi samskipti við einstaklinga óháð aldri, kyni, kynhneigð, þjóðerni, trú, líkamlegu og andlegu atgervi.
- Öðlast yfirsýn sem gerir einstaklingum kleift að skilja og virða reglur samfélagsins.

VIRKNI OG ÞÁTTTAKA

Virkni og þátttaka fela í sér færni til að skynja og skilja hvað í því felst að búa í samfélagi með öðrum. Með virkni og þátttöku er átt við viðhorf og hæfni fólks til að vera virkir þátttakendur í lýðræðislegu samfélagi í samræmi við réttindi sín og skyldur. Í frístundastarfi geta einstaklingar lært að:

- Þroska borgaravitund og færni í að vera ábyrgir þátttakendur í samfélaginu og að móta og bæta umhverfi sitt með lýðræðislegum aðferðum og umræðu.
- Þroska alþjóðavitund og skilning á grundvallar-mannréttindum.
- Vera gagnrýnir og taka ábyrga afstöðu gagnvart ýmsum samfélagslegum málum.
- Sýna frumkvæði og vera skapandi í hugsun og gjörðum.
- Þekkja Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og önnur réttindi og skyldur barna.

FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVAR

SFS starfrækir sex frístundamiðstöðvar í Reykjavík, Frostaskjól í Vesturbæ, Kringlumýri í Háaleiti og Laugardal, Miðberg í Breiðholti, Gufunesbæ í Grafarvogi, Ársel í Árbæ og Grafarholti og Kamp í Miðborg og Hlíðum.

Vettvangur frístundamiðstöðva er frítíminn. Það er sá tími sem gefst þegar skyldum við skóla eða vinnu og heimili lýkur. Í öllu starfi frístundamiðstöðva er unnið út frá leiðarljósum frístundastarfs SFS að eflingu sjálfsmyndar, umhyggju, félagsfærni og virkni og þátttöku. Starfsemi frístundamiðstöðva miðar að því að efla félagsauð hverfanna með því að stuðla að heilbrigði og félagslegri þátttöku almennings.

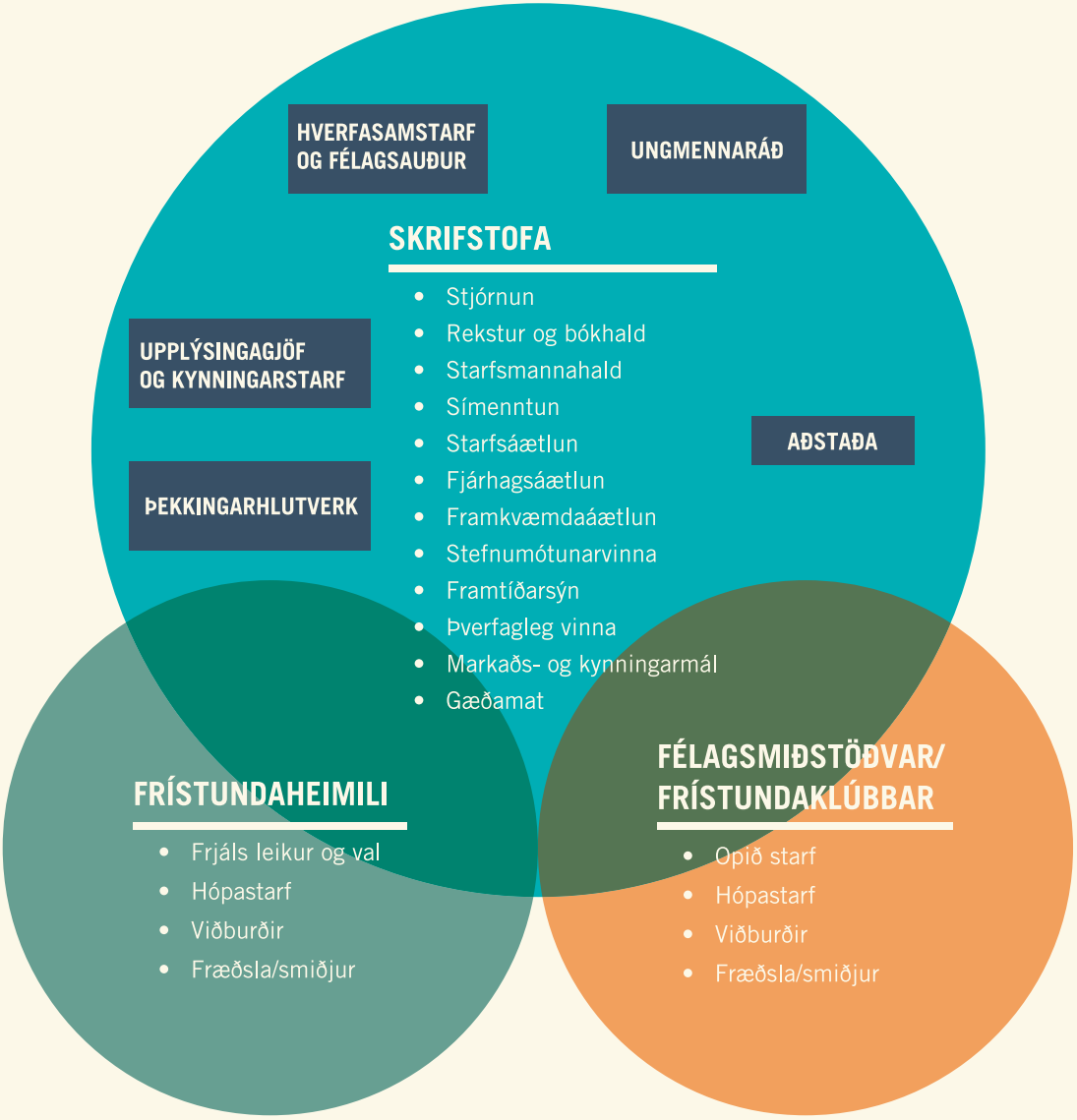
Mikið er lagt upp úr því að bjóða upp á fjölbreytt og áhugavert frístundastarf undir leiðsögn fagfólks. Frístundamiðstöðvar sjá um rekstur félagsmiðstöðva, frístundaklúbba og frístundaheimila í sínu hverfi.

Að auki fellur þar undir starfsmannahald, rekstur, fjármál, húsnæðismál, tækjamál, aðstoð við innra mat frístundaheimila, frístundaklúbba og félagsmiðstöðva o.fl.

Frístundamiðstöðvar leggja metnað í að ráða hæft, ábyrgt og áhugasamt fólk til starfa og að starfsfólk hafi til að bera uppeldismenntun á háskólastigi, fjölbreyttan bakgrunn og reynslu. Frístundamiðstöðvar starfa náið með mannauðsþjónustu SFS varðandi starfsmannamál. Hjá Reykjavíkurborg er virk starfsmannastefna og mannréttindastefna og starfsfólki ber að starfa í samræmi við réttindi og skyldur í kjarasamningi Reykjavíkurborgar og Starfsmannafélags Reykjavíkur. Að auki styðjast frístundamiðstöðvar við siðareglur Félags fagfólks í frítímaþjónustu og siðareglur starfsmanna Reykjavíkurborgar.

Tekið er mið af samfélagslegri þróun og áherslum á hverjum tíma og er starfsemi frístundamiðstöðva því í eðli sínu síbreytileg með rætur í hugmyndafræði sem setur starfinu faglega umgjörð.

FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐ – HELSTU VERKÞÆTTIR OG STARFSEMI:

SAMSTARFSAÐILAR Á BORGAR-/LANDSVÍSU

- Skrifstofa skóla- og frístundasviðs
- Aðrar frístunda-miðstöðvar
- Önnur svið borgarinnar
- Hitt Húsið
- Vinnuskóli Reykjavíkur
- Meðferðar- og greiningarstöðvar
- Samfés

SAMSTARFSAÐILAR Í HVERFUM

- Foreldrar
- Grunnskólar
- Leikskólar
- Þjónustumiðstöðvar
- Íþróttafélög
- Kirkjan
- Íbúasamtök/hverfasamtök
- Hverfislögregla
- Heilsugæsla
- Foreldrafélög
- Önnur félagasamtök

MIÐLÆG VERKEFNI FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVA

UNGMENNARÁÐ

Í hverju hverfi er starfandi ungmennaráð. Fulltrúar í ráðunum eru á aldrinum 13-18 ára og eru tilnefndir af nemendaráðum grunnskóla með unglingadeild og framhaldsskóla í viðkomandi hverfi. Tveir fulltrúar úr hverju ungmennaráði mynda Reykjavíkurráð ungmenna.

Markmið með starfi ungmennaráða er tvíþætt:

- Að gefa ungmennum sem ekki hafa kosningarétt möguleika á að koma þeim málefnum sem á þeim brenna á framfæri við viðeigandi aðila.
- Að þátttakendur fái þjálfun og fræðslu í lýðræðislegum vinnubrögðum.

AÐSTAÐA

Þar sem því verður við komið er aðstaða og/eða búnaður fyrir frístunda- og félagsstarf í hverfum leigt út eða lánað íbúum í hverfinu, s.s. til fundarhalda eða hverskonar félagsstarfs.

Markmið með útláni og leigu er að veita þeim aðilum sem ekki hafa slíka aðstöðu möguleika á að halda úti sínu starfi og styðja þannig við fjölbreytt hverfa- og félagsstarf.

Frístundamiðstöðvar leitast við að byggja upp og halda úti, í samstarfi við aðra, fjölbreyttri aðstöðu til iðkunar útivistar og jaðaríþrótta í hverfum borgarinnar.

HVERFASAMSTARF OG FÉLAGSAUÐUR

Frístundamiðstöðvar eru ýmist frumkvöðlar að eða þátttakendur í ýmiss konar hverfasamstarfi. Hér er átt við vinnu vegna eflingar félagsauðs og þátttöku í hverfasamtökum til að stuðla að framþróun í hverfum og vegna hverfahátíða.

Frístundamiðstöðvarnar hafa til langs tíma haft frumkvæði að ýmsu hverfastarfi með það að markmiði að auka félagsauð, stuðla að aukinni samstöðu og auka meðvitund hverfisbúa um nærumhverfið.

Frístundamiðstöðvar leitast við að koma til móts við þarfir ungmenna eldri en 16 ára með ýmsum hætti í samræmi við áherslur *Forvarnarstefnu Reykjavíkurborgar* og kröfur ungs fólks.

UPPLÝSINGAGJÖF OG KYNNINGARSTARF

Frístundamiðstöðvar hafa góða yfirsýn yfir framboð á skipulögðu frístundastarfi fyrir börn og unglinga í hverfinu. Leitast er við að miðla þeim upplýsingum til hverfisbúa í samstarfi við frístundaráðgjafa á þjónustumiðstöð hverfisins. Markmiðið er að allir notendur þjónustunnar, foreldrar og samstarfsaðilar hafi góðan aðgang að upplýsingum um frístundastarf í hverfinu, eðli starfsins, markmið og einstök verkefni.

ÞEKKINGARHLUTVERK FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐVA

Frístundamiðstöðvar hafa þróast sem þekkingarstöðvar ólíkra málaflokka. Til að mynda er Kringlumýri þekkingarstöð vegna frístundastarfs fatlaðra barna og unglinga, Gufunesbær er þekkingarstöð í útivist, Kampur er þekkingarstöð vegna frístundastarfs barna með annað móðurmál en íslensku og Frostaskjól varðandi lýðræði barna og unglinga. Þekkingarstöðvar veita öðrum frístundamiðstöðvum, sem og utanaðkomandi aðilum eftir því sem við á, ráðgjöf og stuðning í viðkomandi málaflokkum.

FRÍSTUNDAHEIMILI FYRIR 6-9 ÁRA

HLUTVERK FRÍSTUNDAHEIMILA

Börnum í 1.- 4. bekk í grunnskólum Reykjavíkurborgar stendur til boða að sækja frístundaheimili að loknum skóladegi og í skólafríum. Frístundaheimilin eru ýmist staðsett innan skólahúsnæðis eða í sér húsnæði. Lokað er í vetrarfríum skólanna, á starfsdögum frístundaheimilanna og í sumarfríum frístundamiðstöðvanna.

Hlutverk frístundaheimila er að bjóða upp á fjölbreytt frístundastarf þegar hefðbundnum skóladegi barna í 1.- 4. bekk lýkur. Leiðarljós frístundaheimilanna er að hver einstaklingur fái að njóta sín og þroskast í umhverfi sem einkennist af hlýju, öryggi og virðingu. Starfsemi frístundaheimila byggir á hugmyndafræði frístundamiðstöðva og frístundastarfs án aðgreiningar. Markmið frístundaheimila er að bjóða upp á innihaldsríkan frítíma þar sem börnin fá tækifæri til að takast á við fjölbreytt viðfangsefni. Lögð er áhersla á að þroska félagslega færni og samskipti í gegnum leik og starf sem og virðingu fyrir sjálfum sér, öðrum og umhverfi sínu. Frístundaheimilin vinna að því að efla sjálfstraust, sjálfstæði og félagslega færni barnanna. Í þessu skyni leitast frístundaheimili við að nota lýðræðislega starfshætti og efla hæfni barnanna til að móta sér sjálfstæðar skoðanir og hafa áhrif á umhverfi sitt og aðstæður. Samstarf við foreldra barnanna, starfsfólk grunnskóla og aðra sem koma að umönnun og fræðslu þeirra yfir daginn er veigamikill þáttur í starfinu.

Leitast er við að veita öllum börnum þjónustu óháð getu þeirra, þroska eða fötlun. Markmiðið er að öll börn eigi kost á að taka þátt í starfinu og að unnið sé út frá styrkleikum þeirra. Mikið er lagt upp úr öryggi barnanna og unnið er eftir öryggisverkferlum í daglegu starfi.

STARFSÞÆTTIR FRÍSTUNDAHEIMILA

Eftirfarandi starfsþáttum í starfi frístundaheimila er ætlað að efla sjálfsmynd, félagsfærni, umhyggju og virkni og þátttöku barna:

FRJÁLS LEIKUR OG VAL

Markmið með frjálsum leik og vali er að börnin fái tækifæri til að sinna sínum hugðarefnum og áhugamálum og þjálfist þannig í að eiga innihaldsríkan frítíma sem þau hafa sjálf áhrif á að móta. Mikilvægt er að börnin hafi sjálf alltaf áhrif á þau viðfangsefni sem standa þeim til boða.

- Áhersla er lögð á frjálsan leik og uppeldislegt gildi hans.
- Börnin eru höfð með í ráðum varðandi viðfangsefni og val, m.a. með barnafundum og aðkomu barnaráða.
- Í frjálsum leik og vali er lögð áhersla á að börnin læri að taka ákvarðanir og að þau hafi vettvang til að þroskast og efla félagsleg samskipti í gegnum frjálsan leik.

HÓPASTARF

Í hópastarfi er unnið að sameiginlegum viðfangsefnum þar sem áhersla er lögð á samstarf, samræðu og samhygð. Hópastarf felur í sér að ferlinu er stýrt af fagfólki sem leiðbeinir einstaklingum í hópi með að ná sameiginlegu markmiði sem getur verið af einstaklings-, samskipta- eða verkefnatengdum toga[12].

- Annars vegar er unnið með sértæka hópa þar sem einstaklingar þurfa sérstakan stuðning og hins vegar er unnið í áhugasviðshópum, aldurshópum eða út frá ákveðnu þema.
- Í hópastarfi gefst tækifæri á persónulegri nálgun og þátttakendur kynnast betur innbyrðis. Hópastarfið býður upp á opnar spurningar og umræður um gildi og viðhorf ásamt því að veita tækifæri til þess að þjálfa samskiptahæfni og sýna umhyggju.
- Lýðræði er mikilvægur grunnur í hópastarfi. Markvisst er unnið að því að virkja alla til þátttöku og að allir hafi möguleika á að hafa áhrif á starf og viðfangsefni hópsins.

VIÐBURÐIR

Viðburðir sem frístundaheimili standa fyrir geta verið af ýmsum toga. Í mörgum tilfellum er um að ræða viðburði sem börn hafa sjálf komið með hugmyndir að og hafa tekið að sér að skipuleggja og framkvæma í samstarfi við frístundaráðgjafa. Viðburðir geta verið í formi sýninga, menningarviðburða, foreldradaga, dansleikja, keppna, ferða, þemadaga eða heimsókna, ýmist hver starfsstaður fyrir sig eða í samstarfi við aðra.

- Undirbúningur viðburða gefur börnum tækifæri til að koma eigin hugmyndum á framfæri og taka þátt í að skipuleggja og framkvæma þær í samráði við starfsfólk sem getur verið afar lærdómsríkt ferli.
- Við undirbúning og framkvæmd sameiginlegra viðburða gefst tækifæri til þess að kynnast öðrum börnum, víkka sjóndeildarhringinn og prófa ný viðfangsefni sem er mikilvægur þáttur í því að þroska félagsfærni.
- Í viðburðum eins og t.d. ferðum gefst færi á að kynna fyrir börnum möguleika á fjölbreyttu frístundastarfi og oft er útivist stór þáttur í slíkum ferðum. Ferðir reyna á félagsfærni þar sem samvera er mikil og gott tækifæri til að vinna með samvinnu og samskipti innan hópsins.
- Viðburðir veita gott tækifæri til að kynnast og skapa samkennd innan hópsins.

FRÆÐSLA/SMIÐJUR

Markmið með fræðslu og smiðjum í frístundaheimilum er að auka þekkingu og efla víðsýni gagnvart viðkomandi málefnum. Fræðsla getur verið mikilvæg forvörn sem hvetur börnin til að velja heilbrigð viðfangsefni í frítímanum og í gegnum smiðjustarf fá börnin tækifæri til að prófa ný og spennandi viðfangsefni.

- Í smiðjum kynnast börn nýjum viðfangsefnum sem veita þeim tækifæri til að upplifa, læra og njóta.
- Í vettvangsferðum fræðast börn um umhverfi sitt, borgina og ýmsar stofnanir, fyrirtæki og félagasamtök.
- Reynt er að koma til móts við fjölbreytt áhugasvið og þær hugmyndir sem kvikna í barnahópnum.
- Umræður og fræðsla um ýmis málefni sem eru efst á baugi í barnahópnum hverju sinni í samræmi við aldur og þroska barnanna.
- Hugmyndafræði reynslunáms er notuð markvisst í fræðslu og smiðjum á vettvangi frístundaheimilanna. Börnin eru markvisst hvött til að takast á við nýjar áskoranir og læra af þeim viðfangsefnum sem þau fást við.

FÉLAGSMIÐSTÖÐVAR OG FRÍSTUNDAKLÚBBAR FYRIR 10-16 ÁRA

HLUTVERK FÉLAGSMIÐSTÖÐVA OG FRÍSTUNDAKLÚBBA

Félagsmiðstöðvar og frístundaklúbbar í Reykjavík eru fyrir börn og unglinga á aldrinum 10-16 ára. Félagsmiðstöðvar og frístundaklúbbar eru ýmist staðsettir innan skólahúsnæðis eða í sér húsnæði.

Hlutverk félagsmiðstöðva og frístundaklúbba er tvíþætt. Annars vegar er hlutverk þeirra að bjóða börnum og unglingum á aldrinum 10-16 ára upp á frístundastarf sem hefur forvarnar-, uppeldis- og menntunargildi og tekur mið af aldri þeirra og þroska. Hins vegar er hlutverk þeirra að bjóða upp á aðstöðu til afþreyingar og samveru með jafnöldrum í öruggu umhverfi. Áhersla er lögð á að virkja börn og unglinga til virkrar þátttöku og framkvæmda í starfinu, einkum þau sem þurfa sérstaka hvatningu og stuðning vegna fötlunar eða félagslegra aðstæðna. Hópastarf og opið starf eru þar kjölfestan.

Gert er ráð fyrir að þjónustutími félagsmiðstöðva sé tvískiptur. Annars vegar er um að ræða viðveru frístundaráðgjafa á skólatíma barna og unglinga. Hins vegar er um að ræða almennan opnunartíma í starfi félagsmiðstöðva sem skiptist í dagopnun og kvöldopnun.

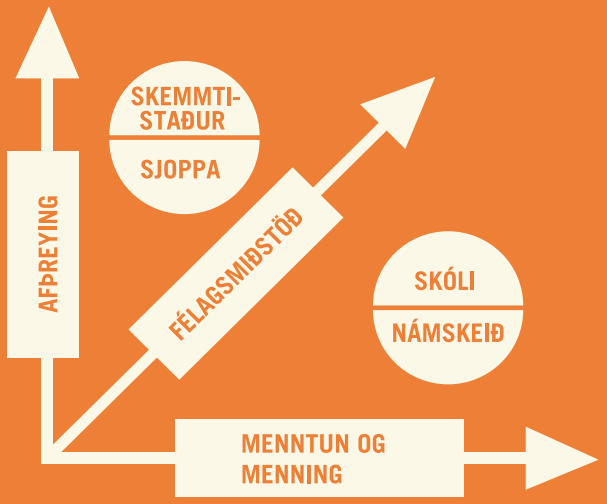
Frístundaklúbbar, félagsmiðstöðvastarf fyrir fötluð börn og unglinga á aldrinum 10-16 ára, eru starfræktir á þremur stöðum í borginni. Frístundaklúbbar bjóða upp á frístundaþjónustu eftir að skóladegi lýkur og í skólafríum. Starfsemi frístundaklúbba er samþætt eins og hægt er við annað félagsmiðstöðvastarf.

SKILGREINING JACOBSENS Á FÉLAGSMIÐSTÖÐ

Henning Jacobsen segir að félagsmiðstöð sé stofnun sem flestir hafi heyrt um en fæstir viti mikið um. Hann telur hluta af skýringunni á þessu vera þá, að ákveðinn hópur fullorðinna tók ekki þátt í slíku starfi sem unglingar, en einnig finnist sumum fullorðnum að félagsmiðstöð sé staður unglinganna sem fullorðnir eigi ekki að koma of mikið nálægt eða skipta sér af. Jacobsen skilgreinir og staðsetur félagsmiðstöð mitt á milli þess að vera annars vegar staður þar sem unglingar geta komið og er vettvangur félagslegra samskipta og afþreyingar. Hins vegar segir hann að um sé að ræða stað þar sem meginhersla er lögð á forvarnagildi, sköpunargleði og nám af ýmsu tagi. Jacobsen segir það vera hlutverk þeirra sem starfa í félagsmiðstöðvum að tryggja að þar fari fram starf sem byggi á faglegum grunni og hafi uppeldisgildi frítímans að leiðarljósi[13].

Mynd 1. Skilgreining Jacobsens á félagsmiðstöð

STARFSÞÆTTIR FÉLAGSMIÐSTÖÐVA

Eftirfarandi starfsþáttum í starfi félagsmiðstöðva og frístundaklúbba er ætlað að efla sjálfsmynd, félagsfærni, umhyggju og virkni og þátttöku barna og unglinga:

OPIÐ STARF

Meginmarkmið með opnu starfi er að skapa börnum og unglingum vettvang til að hittast á hlutlausum og öruggum stað þar sem hægt er að koma á eigin forsendum og vera virk á þann hátt sem hentar hverju sinni undir handleiðslu fullorðinna. Í opnu starfi geta þau sinnt sínum hugðarefnum og áhugamálum og þjálfast í að eiga innihaldsríkan frítíma sem þau hafa sjálf áhrif á að móta.

- Hluti opnunartíma er skilgreindur sem opið starf, þar sem hægt er að taka þátt í samveru og ýmiss konar afþreyingu, s.s. borðtennis, bandý, billjard, spilum, tölvuleikjum og hlusta á og spila tónlist. Stundum er árgöngum skipt upp og unnið með þá einn í einu, allt eftir stærð hópsins og þörfum hans hverju sinni.
- Áhersla er lögð á að virkja börn og unglinga til þátttöku og veita þeim vettvang til ánægjulegra samveru með jafnöldrum sínum undir leiðsögn frístundaráðgjafa.
- Í opnu starfi eru börn og unglingar höfð með í ráðum varðandi val á viðfangsefnum, m.a. með stórfundum, hugmyndakössum, í gegnum samskiptamiðla og aðkomu miðsstigs- og unglingaráða.
- Opið starf er kjörinn vettvangur fyrir börn og unglinga til að mynda tengsl hvert við annað og fyrir frístundaráðgjafa til að spjalla og tengjast þeim.

HÓPASTARF

Í hópastarfi er unnið að sameiginlegum viðfangsefnum þar sem áhersla er lögð á samstarf, samræðu og samhygð. Hópastarf felur í sér að ferlinu er stýrt af fagfólki sem leiðbeinir einstaklingum í hópi með að ná sameiginlegu markmiði sem getur verið af einstaklings-, samskipta- eða verkefnatengdum toga[12].

- Hópastarf í félagsmiðstöðvum og frístundaklúbbum er í flestum tilvikum öllum opið og þátttaka valfrjáls. Hópar geta starfað í lengri eða skemmri tíma, allt eftir áhuga barna og unglinga, markmiðum og viðfangsefnum hópastarfsins hverju sinni. Í sértæku hópastarfi er unnið með einstaklinga sem sérstaklega eru valdir í hópinn, oft í samráði við aðra fagaðila, vegna félagslegrar óvirkni eða áhættuhegðunar.
- Í hópastarfi gefst tækifæri á persónulegri nálgun og að tilheyra hópi. Með þátttöku í hópastarfi skuldbinda börn og unglingar sig til að taka þátt í því starfi sem fram fer í hópnum.
- Hópastarfið býður upp á formlega og óformlega fræðslu, s.s. um heilbrigðan lífsstíl, einelti, kynlíf, ofbeldi, mannréttindi, lýðræði, skaðsemi vímuefna og örugga netnotkun. Tækifæri gefast til að þjálfa félagsfærni, styrkja sjálfsmynd, sýna umhyggju og þroska með sér hópvitund. Unnið er með opnar spurningar, virka hlustun og umræður um gildi og viðhorf.
- Mikilvægt er að unnið sé á lýðræðislegan hátt í hópastarfinu, markvisst sé unnið að því að virkja alla til þátttöku og að allir hafi möguleika á að hafa áhrif.
- Hópastarf gerir alla jafna meiri kröfu um foreldrasamstarf en opið starf. Mikilvægt er að foreldrar séu vel upplýstir um hópastarfið og virkir samstarfsaðilar.

VIÐBURÐIR

Viðburðir sem félagsmiðstöðvar og frístundaklúbbar standa fyrir í sínu starfi geta verið af ýmsum toga. Í flestum tilfellum er um að ræða viðburði sem börn og unglingar hafa sjálfir komið með hugmyndir að og hafa tekið að sér að skipuleggja og framkvæma í samstarfi við starfsfólk. Til dæmis gætu þeir verið í formi sýninga, dansleikja, keppna, ferða, þemakvölda eða heimsókna, ýmist hver starfsstaður fyrir sig eða í samstarfi við aðra.

- Ákveðinn hópur eða einstaklingar halda viðburð, t.d. fyrir önnur börn og unglinga.
- Undirbúningur viðburða gefur börnum og unglingum tækifæri til að koma eigin hugmyndum á framfæri og taka þátt í að skipuleggja og framkvæma þær í samráði við starfsfólk sem getur verið afar lærdómsríkt ferli.
- Í viðburðum, s.s. styttri og lengri ferðum, gefst færi á að kynna fyrir börnum og unglingum möguleika á frístundastarfi sem hægt er að stunda ótengt húsnæði félagsmiðstöðvarinnar og útivist er yfirleitt stór þáttur í slíkum ferðum. Ferðir reyna á félagsfærni þar sem nálægðin er mikil og þannig gefst gott tækifæri til að vinna með samskipti, trúnað og traust innan hópsins.
- Viðburðir veita gott tækifæri til að mynda persónuleg tengsl og skapa samkennd innan hópsins. Mjög oft eru börn og unglingar að upplifa ný og spennandi viðfangsefni sem víkka hjá þeim sjóndeildarhringinn.

FRÆÐSLA/SMIÐJUR

Markmið með fræðslu og smiðjum er að auka víðsýni, þekkingu á málefnum líðandi stundar og styðja við skapandi viðfangsefni. Fræðsla er mikilvægur liður í forvarnarstarfi félagsmiðstöðva og frístundaklúbba og styður börn og unglinga í að velja jákvæðan lífsstíl. Dæmi um viðfangsefni í fræðslu geta verið einelti, fordómar, kynfræðsla, hópefli og sjálfstyrking. Í smiðjum eru viðfangsefnin fjölbreytt, s.s. leiklist brjóstsykursgerð, útieldun, tauþrykk og matseld.

- Formleg fræðsla þar sem börnum og unglingum er boðið upp á fræðsluerindi ýmist í opnu starfi, hópastarfi eða að frístundaráðgjafar koma inn í skólana með fyrirfram ákveðið viðfangsefni.
- Óformleg fræðsla þar sem starfsfólk grípur þau tækifæri sem gefast í starfinu til umræðna og skoðanaskipta í hópnum um málefni sem varða börn og unglinga á einn eða annan hátt. Starfsfólk leiðbeinir, hvetur til gagnrýnnar hugsunar og ýtir undir að einstaklingar myndi sér sjálfstæðar skoðanir.
- Í smiðjum kynnast börn og unglingar nýjum viðfangsefnum sem veita þeim tækifæri til að upplifa, læra og njóta.
- Reynt er að koma til móts við fjölbreytt áhugasvið og þær hugmyndir sem kvikna í hópnum. Einnig gefst tækifæri til að kynna fyrir þátttakendum fjölbreytta möguleika á uppbyggilegu frístundastarfi og vekja áhuga þeirra á þátttöku í slíku starfi.
- Hugmyndafræði reynslunáms er notuð markvisst í fræðslu og smiðjum. Börn og unglingar eru hvött til að takast á við nýjar áskoranir, ígrunda reynsluna og læra af þeim viðfangsefnum sem þau fást við hverju sinni.

KYNNINGARSTARF OG SAMVINNA

UPPLÝSINGAGJÖF

Mikilvægt er að vel og faglega sé staðið að allri upplýsingagjöf og kynningu á starfinu s.s. á samráðsfundum, foreldrakynningum, kynningum fyrir leik- og grunnskólakennara, fyrir foreldrafélög grunnskólanna, og einnig til barnanna og unglinganna sjálfra. Fréttabréf, heimasíður, samskiptasíður, tölvupóstur, bæklingar og annað kynningarefni eru dæmi um leiðir sem starfsfólk nýtir sér í þessum tilgangi.

Forstöðumenn frístundaheimila og félagsmiðstöðva geta sent tölvupóst til foreldra í gegnum frístundagátt Mentor kerfisins. Forstöðumenn nota gáttina fyrst og fremst til að koma upplýsingum um frístundastarf á vegum skóla- og frístundasviðs og/eða viðburði sem starfsstaðurinn stendur fyrir eða er þátttakandi í til foreldra, sbr. reglur um auglýsingar í skóla- og frístundastarfi.

FORELDRASAMSTARF

Gott samstarf við foreldra er mikilvægt þegar unnið er með börnum og unglingum sem sækja frístundaheimili, félagsmiðstöðvar og frístundaklúbba. Áhersla er lögð á að foreldrar mæti góðu viðmóti þegar þeir hafa samband eða koma á starfsstaðinn og að starfsfólk sé tilbúið að aðstoða og upplýsa um starfsemina. Leitast er við að foreldrar eigi greiðan aðgang að upplýsingum um frístundastarfið og geti átt samtal við starfsfólk um líðan og stöðu barna sinna. Samstarfið getur verið með formlegum og óformlegum hætti.

Allar grunnupplýsingar um frístundaheimili/félagsmiðstöðvar/frístundaklúbba geta foreldrar nálgast á heimasíðum þeirra. Að auki hafa foreldrar oft aðgang að upplýsingum, starfsfólki og öðrum foreldrum í gegnum fésbókarsíður félagsmiðstöðva og frístundaklúbba. Forstöðumenn velja þá leið sem þeir meta besta hverju sinni til að vera í samskiptum við foreldra, hvort sem um er að ræða málefni einstaklinga eða hópa. Foreldrum er boðið á viðburði í frístundaheimilum, félagsmiðstöðvum og frístundaklúbbum, s.s. félagsmiðstöðvadaginn, foreldrakaffi og hæfileikakeppnir. Einnig er áhersla lögð á gott samstarf við foreldrafélög skólanna.

Í *Foreldrahandbók frístundaheimila í borginni*[14], *Starfsmannahandbók félagsmiðstöðva*[15] og *Starfsmannahandbók frístundaheimila*[16] er að finna nánari upplýsingar um foreldrasamstarf.

SAMSTARF VIÐ AÐRA

Helstu samstarfsaðilar frístundamiðstöðva, félagsmiðstöðva, frístundaheimila og frístundaklúbba auk foreldra eru leik- og grunnskólar, frjáls félagasamtök í hverfinu, þjónustumiðstöðvar, heilsugæsla, lögregla og aðrir aðilar sem starfa í viðkomandi hverfi. Samstarf við önnur frístundaheimili, frístundaklúbba og félagsmiðstöðvar hefur einnig eflt starfsemina til muna. Samstarf þessara aðila leggur grunn að góðum uppeldisskilyrðum og félagsauði í viðkomandi hverfi og er mikilvægur hluti þess forvarnarstarfs sem fyrrnefndir aðilar sinna.

Með góðu samstarfi við aðra sem bjóða upp á frístundastarf gefst oft gott tækifæri í frístundaheimilum, félagsmiðstöðvum og frístundaklúbbum til að kynna fyrir börnunum fjölbreytt viðfangsefni í frítímanum. Þá hefur verið boðið upp á ýmis tilraunaverkefni líkt og tónlistar- eða danskennslu innan frístundaheimilis/félagsmiðstöðvar í samstarfi við viðurkennda fagaðila. Stefnt er að aukinni samfellu í því skóla- og frístundastarfi sem börn og unglingar taka þátt í yfir daginn þar sem þarfir þeirra í skólastarfi annars vegar og frístundastarfi hins vegar eru lagðar að jöfnu.

TILVÍSANIR OG EFNI SEM STUÐST VAR VIÐ

[1] Íþrótta- og tómstundaráð Reykjavíkur. (án árs). *Starfsskrá skrifstofu tómstundamála – ÍTR.* Reykjavík, ÍTR.

[2] Luckner, J. L. og Nadler, R. S. (1997). *Processing the experience. Strategies to Enhance and Generalize Learning* (2. útg.) Dubuque Iowa: Kendall/Hunt Books4. Barnaverndarlög nr. 80/2002.

[3] Barnaverndarlög nr. 80/2002.

[4] Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991.

[5] Umboðsmaður barna. (1992). *Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins.* Sótt 15. september 2013 af http://www.barn.is/barn/adalsida/barnasattmalinn/barnasattmalinn_i_heild/

[6] Sigurveig Mjöll Tómasdóttir. (2012). *Hvernig getur þátttaka í skipulögðu tómstundastarfi eflt sjálfstraust og seiglu unglinga?* Reykjavík, Háskólaprent.

[7] Hrefna Pálsdóttir, Inga Dóra Sigfúsdóttir o.fl. (2012). Ungt fólk 2012 – *Menntun, menning, íþróttir, tómstundir, hagir og líðan nemenda í 8., 9. og 10. bekk grunnskóla.* Reykjavík, Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

[8] Hrefna Pálsdóttir, Inga Dóra Sigfúsdóttir o.fl. (2013). Ungt fólk 2013 – *Menntun, menning, íþróttir, tómstundir, hagir og líðan nemenda í 5., 6. og 7. bekk.* Reykjavík, Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

[9] Colley, H., Hodkinson, P. og Malcolm, J. (2002). *Non-formal learning: Mapping the conceptual terrain. A consultation report. Leeds: University of Leeds Lifelong Learning Institute.* Sótt 5. apríl 2009 af http://www.infed.org/archives/e-texts/colley_informal_learning.htm

[10] Mennta- og menningarmálaráðuneytið. (2013). *Aðalnámskrá grunnskóla – almennur hluti 2011 – greinasvið 2013.* Reykjavík, Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

[11] Lög um grunnskóla nr. 91/2008.

[12] Sigrún Sveinbjörnsdóttir og Hulda Valdís Valdimarsdóttir (Ritstj.). (2006). *Hópastarfshandbók.* Reykjavík, ÍTR. Óútgefið efni.

[13] Hulda Valdís Valdimardóttir. (2010). *"Þetta er svo miklu dýpra en bara að sitja með þeim og hanga" – Starfsfólk í félagsmiðstöðvum ÍTR.* Reykjavík, Háskólaprent.

[14] Kolbrún Þ. Pálsdóttir. (án árs). *Foreldrahandbók frístundaheimila ÍTR.* Reykjavík, ÍTR.

[15] Adda Rúna Valdimarsdóttir og Hulda Valdís Valdimarsdóttir. (án árs). *Starfsmannahandbók félagsmiðstöðva ÍTR.* Reykjavík, ÍTR.

[16] Adda Rúna Valdimarsdóttir og Kolbrún Þ. Pálsdóttir. (án árs). *Starfsmannahandbók frístundaheimila ÍTR.* Reykjavík, ÍTR.

Reykjavíkurborg
Skóla- og frístundasvið

Borgartún 12-14 • 105 Reykjavík • Sími 411 11 11 • sfs@reykjavik.is • www.skolarogfristund.is